El nom de fonts del poeta Ausiàs March

Germà Colon Domènech

Índex

1. Advertiment
2. El problema
3. L'escansió castellana
4. La mètrica
5. La grafia
6. Altres personatges valencians anomenats Ausiàs
7. Els "Ausies" del llinatge March al Principat
8. Documentació llatina de les terres valencianes
9. El nom al Migdia de França
10. L'estructura fonètica del nom Ausiàs
11. Aspectes sociològics
12. Recapitulació
13. Postdata de 1977
14. Opinions
15. Afegits diversos

1. *Advertiment*

El problema que ens proposem de tractar pot semblar una mica bizantí. El poeta March, ¿es deia *Ausiàs,* amb la darrera *a* accentuada? O bé, *Ausias,* amb *i* tònica?

Vet ací que el punt ha engrescat el món, ben reduït, de l'erudició. Uns estudiosos han pres aferrissadament posició per una de les dues solucions, quan no deixaven oberta la porta a una tercera: *Àusias.* I la discussió no s'ha aturat aquí, ans ha passat a la premsa, cosa prou extraordinària a casa nostra.

Devem a la sagacitat de Martí de Riquer, secundat per Joan Fuster, la primera embranzida contra la forma *Ausiàs,* acceptada generalment des de feia alguns anys. La meva reacció fou negativa davant els arguments del qui havia estat el meu admirat professor a la Universitat de Barcelona. Vaig voler-hi respondre, però examinant detingudament totes les dades del problema.

Ben prest el que havia estat un objectiu negatiu —oposer-me a una manera de veure— sofrí un tomb. En el moment d'escriure aquestes ratlles ja no m'interessa tant saber com es deia realment el poeta, tot i que segueixo pensant que és *Ausiàs.* Ara, darrere aquest problema, veig uns aspectes lingüístics, sociològics i estructurals apassionants. ¿No ens hauria de preocupar el simple fet d'ignorar l'entorn del nostre major poeta?

2. El problema

2.1. El poeta valencià Ausiàs March (1397?-1459) duu un nom de fonts una mica estrany dins l'onomàstica catalana. Als manuscrits de les seves obres i als documents contemporanis és escrit indistintament *Auzias* o *Ausias,* sense accent com és normal a la edat mitjana. La grafia amb *-z-* és mes acostada a l'origen provençal del nom (encara avui a Provença existeix el cognom *Auzias),* però la forma amb *-s-* s'acorda millor amb la tradició catalana i cal donar-li la preferència.

Una premissa per a decidir quina fou la síl·laba tònica és la coneixença de l'origen del patronímic. Ja al segle XVI hom n'ignorava la procedència. El 1888 deia Amadeu Pagès: *«Quant au prénom d'Auzias March, il a donné lieu à diverses explications, toutes plus arbitraires les unes que les autres. On y a vu tantôt le mot Agustin, tantôt celui d'Osias, tantôt un dérivé du nom patronymique 'Osseae prophetae', etc., etc.»* («Rom.», XVII, 1888, p. 189). Fou Pagès qui va indicar la veritable gènesi d'aquest nom, la qual fins ara ha estat acceptada gairebé per tothom. Sols el 1935 Carreras i Valls, replicant al senyor Martí de Riquer, qui llavors sostenia una doctrina més tradicional que no pas avui (vegeu «Mirador», 10 de gener de 1935), hi fa unes esbojarrades i alhora tímides reserves. Però ara el senyor Riquer, en la nota que esmentem tot seguit, es mostra menys categòric: «aquest nom de fonts (que hom creu derivat d'Eleazar)...». Tanmateix és cert que el nom de fonts *Ausiàs* remunta, en darrera anàlisi, a *Eleazar,* com hom veurà en el curs d'aquest article.

2.2. Amadeu Pagès, malgrat haver assenyalat encertadament l'origen del patronímic es decantava per l'accentuació paroxitònica: «Auzías *et non* Auziàs *comme ont accentué à tort les «EUC», après le "Mirador"»* («BSCC», XVI, 1935, pàgina 338, núm. 2). Aquest erudit, qui redactant en francès, mai no havia posat cap accent al nom del poeta, es creu en l'obligació, a partir del 1935, d'escriure sistemàticament *Auzías.*

Després de la publicació, el 1952, del volum I de les poesies d'Ausiàs March a cura del senyor Pere Bohigas, la grafia *Ausiàs* semblava haver-se imposat gràcies a una nota de peu de pàgina redactada pel senyor Ramon Aramon i Serra, on es resumien els arguments pertinents en favor de la pronúncia oxitònica. No obstant el senyor Martí de

Riquer en el volum II de la seva *HLC* rebutjà aquesta solució (ps. 471-72, nota 1) i propugna *Ausias;* la seva preferència va vers la pronúncia amb *i* tònica, tot i que no exclou *Àusias.* Com que el senyor Riquer escriu *Ausias,* hem de concloure que s'inclina per *Ausías.* En una nota del volum III (p. 255, núm. 15) torna a rebutjar la grafia *Ausiàs.*

Aquesta posició nova ha trobat alguns seguidors, i ha fet que d'altres haguessin de replantejar-se el problema. També nosaltres hem cregut que calia escatir a fons els arguments adversos i adduir a aquest fi la documentació que hem recollit. Volem, ja ara, exposar la nostra opinió: les raons d'En Riquer no ens han convençut i estem persuadits que el poeta es deia *Ausiàs,* nom d'origen provençal, referit al sant que en occità és anomenat *Auzias, Augias, Alzeas* de Sabran i, sota formes llatinitzades, *Eleazarus, Elziarius, Elzearius* i *Alziarius.* El nom fruí a les terres de València d'una passatgera voga durant el segle XV i començament del XVI. Possiblement fou adoptat primer per la mateixa família dels March, alguns membres de la qual eren poetes afeccionats a l'escola trobadoresca; gràcies a Pere March, pare d'Ausiàs, degué arrelar a València, on, durant el període esmentat, trobem, ultra el nostre, una bona vintena de personatges que duen aquest nom de fonts.

2.3. Abans de continuar, heus ací algunes opinions sobre aquest punt exposades arran la publicació de la nota del senyor Riquer.

Dámaso Alonso pren una posició força categòrica, la qual mereix d'ésser transcrita sencera; responent al discurs de recepció de Riquer a 1'Acadèmia Espanyola, afirma:

> *«Diré ahora, de paso, que las investigaciones de Riquer destierran para siempre la acentuación Ausiás, que una cándida creencia en lo irrebatible de los argumentos etimológicos había impuesto estos últimos años. En varios sitios yo había impreso la forma Ausías, y había dejado entender mi poca conformidad con la acentuación que la ciencia moderna consideraba indudable. La razón principal mía era que una vez que el poeta se nombra a sí mismo lo hace en un verso cuya lectura exige la acentuación Ausías (si no, el verso está irremisiblemente cojo):*
>
> »Yo só aquest que·m dich Ausías March.
>
> *»Sería demasiada mala suerte decir su propio nombre, y equivocarse. Pero no, ahora Martín de Riquer (que también se había dejado influir por los argumentos etimológicos) ha encontrado en territorio catalán* Ausies *en vez de* Ausias, *que prueban, sin lugar a duda, que la* a *última de Ausías no tiene acento. Quedan, pues, dos posibilidades:* Àusias *y* Ausías, *y a mí el verso del poeta me obliga a decidirme por Ausías.»*

El *DCVB,* el qual en la reedició del volum II feta el 1964 havia inserit un article *Ausiàs (s. v.;* p. *154b)* amb la darrera *a* accentuada, duu *Ausias,* sense accent, en la represa del volum i, apareguda l'any 1968 (vegeu bibliografia, *s. v. Ausias March,* p. XXXII). És de doldre la precipitació en una obra de consulta obligatoria. Vegeu-hi els articles *abciac, abuir, abuirar, apetir, arma 2,* etc.

El senyor Joan Fuster en recollir, en les seves *Obres completes,* l'estudi sobre el poeta, afegeix aquesta nota datada el 1967: «Últimament, Martí de Riquer, en la seva *Historia de la Literatura Catalana,* II (Barcelona 1964), 471, ha replantejat el problema de com s'ha de pronunciar i —per tant— d'escriure el nom de fonts del poeta. Fa anys que s'havia generalitzat la grafia *Ausiàs,* però Riquer propugna el retorn a la grafia *Ausias,* i probablement la seva indicació és justa. Com que la qüestió resta per aclarir, conservaré ací la variant oxítona amb la qual va aparèixer la primera edició del present assaig i la del que ve a continuació». Aquesta prudent expectativa no ha durat gaire i en les seves últimes publicacions el senyor Fuster usa la grafia *Ausias (cf.,* per exemple,

«Serra d'Or» del 15 d'agost de 1969; any XI, número 119, p. 561).

2.4. Una veu disconforme és la ben autoritzada de dom Josep Massot i Muntaner; aquest estudiós qualifica els arguments d'En Riquer de «poc vàlids», els quals, afegeix, ja havien estat utilitzats en part, el 1864, per Francesc Pelagi Briz.

El senyor Joan Coromines mostrà també clarament la seva oposició a la pronuncia paroxítona: «Que escriguem *Ausiàs Marck o* si es vol *Ausiàs March* és una qüestió merament ortogràfica d'importància relativa i que no afecta la pronunciació. Però d'una manera o de l'altra, és un disbarat d'accentuar *Àusias* (o *Ausías),* i de pronunciar aquest nom amb *s* sorda (com si fos escrit amb *ss* doble, la de *passa,* i no pas amb *s* sonora o senzilla, la de *posa* o *esposa)».* («Criterion», vol. 26, Barcelona 1965, p. 50.)

¿Qui va ésser el primer que s'adonà que calia accentuar la darrera síl·laba? Sens dubte algun estudiós pertanyent al grup dels Estudis Universitaris Catalans. Ja el 1918, potser abans, Lluís Nicolau d'Olwer en fa un mot oxitònic. Del mateix parer foren J. Massó Torrents, Carles Riba i d'altres.

Darrerament hem observat una reacció malhumorada davant la discussió sobre el famós nom de fonts. El senyor Joaquim Molas escriu en la seva rúbrica «Carnet de notes»: «Hi ha dies baixos, plens de mala gana o, si més no, de desgana. I, aleshores, el record bull com una cassola al forn —que diria el poeta Ausies o Ausiàs March (tant se val!)». Tot i no trobar-nos gens d'acord respecte a si tant se val un nom com un altre, direm de passada que les dues possibilitats, *Ausies* o *Ausiàs,* son les úniques que caldria tenir en compte: una forma *Ausias* (sigui Ausías o Àusias) és en català, sobretot en català de València, una impossibilitat lingüística, sobre la qual tornaran tot seguit. Així doncs: *Ausiàs* o *Ausies, tertium non datur.*

3. *L'escansió castellana*

3.1. Ens interessa deixar ben establert que nosaltres desitgem esbrinar el nom de fonts del poeta en català. Volem saber com l'home Ausiàs March s'anomenava a si mateix.

Ha estat llançat a la discussió l'argument que en castellà, i un segle després de la mort del poeta, hom devia pronunciar *Ausías.* Aquest argument, des del punt de vista metodològic, no és gaire satisfactori. Pensem, per exemple, que els castellans adapten el cognom *Montoliu* com a *Montoliú;* els francesos diuen *Cervantès, Velasquès,* etc., i aquests noms sonen en castellà *Cervantes, Velázquez.* Per contra, els castellans diuen *Víctor Húgo...* Cada llengua posseeix la seva estructura, el seu sistema, els quals cal no explicar pels d'una altra. Per tal de no deixar cap fil solt, però, prendrem tot seguit en consideració l'argument del compte mètric castellà. Farem, tanmateix, remarcar que en el cas del nom *Ausias,* amb vocal inicial, estem exposats a tota mena de capricis, car, quan convé, hom hi fa jugar la sinalefa i altres vegades es manté l'hiatus.

3.2. Segons el senyor Riquer, als preliminars de l'edició d'obres del poeta, impresa a Valladolid el 1555, hi ha un sonet laudatori de Jorge de Montemayor, el qual comença així: *«Divino* Ausias, *que con alto vuelo».* Com que és, contant a la castellana, un hendecasíl·lab del tipus que exigeix l'accent en les sil·labes quarta i vuitena, cal llegir *Ausías.* Això és exacte, si fem intervenir la sinalefa *o-au.* Tanmateix ens permetem de cridar l'atenció sobre el fet que no sabem exactament si el vers pertany per complet a Montemayor o si bé ha estat l'editor de Valladolid qui hi introduí una petita modificació. Quan Montemayor publica a València, el 1560, la seva traducció de les obres d'Ausiàs March aquest mateix sonet comença així: *«Divino* ingenio *que con alto buelo»* (Carreres, p. 8). És, doncs, *Ausías* o *ingenio* la lliçó genuïna?

Hi ha un altre passatge del mateix Montemayor on, però, l'accentuació *Ausías* és

segura. En *l'Epístola de Syreno a Rosenio* ens diu: *«Me puse a traduzir el gran* Ausias». (Carreres, p. 319). El nom hi rima amb *conoscías* y *días.*

Posat que hem fet de l'escansió en Montemayor una mena de pedra de toc, afegirem que en un altre indret empra *Ausiás.* El pastor Rosenio agraeix a Syreno l'obsequi de les poesies de March amb aquestes paraules: *«El gran* Ausias *recibo, y te prometo»* (Carreres, p. 323). Aquest vers és així mateix hendecasíl·lab; doncs, *Ausias* hi pesa dues síl·labes, i hem de suposar que Montemayor pronunciava també *Ausiàs.* Altrament fóra hipermètric. La vacil·lació que hem observat en Montemayor es dóna també en al tres autors castellans.

En el sonet laudatori que «Micer Christoval Pellicer» adreça a Montemayor cal accentuar *Ausías* tant al primer com al quart vers dels tercets:

«Quien con Ausias *March os ygualare*
illustre Portugues, muy poco haria,
si n[o] os hiziesse mas auentajado.
Pues si el mesmo Ausias *resucitasse*
esta version, sin falta, pensaria
ser mas original que no traslado». (Carreres, p. 6)

El mateix ocorre, fent-hi intervenir la sinèresi *ao,* en la composició escrita el 1555 per Nicolàs Espinosa:

«Mira el Romani como sostiene
Aosias *March fundado en Lemosino» (Prédécesseurs,* p. 413, núm. 6).

En canvi, Joan Boscà o Juan Boscán († 1543) accentua altrament, en la seva *Octava rima:*

«Y al grande catalán, d'amor maestro
Aosias *March, que en su verso pudo tanto,*
que enriqueció su pluma el nombre nuestro
con su fuerte y sabroso y dulce llanto.»

Tant ací com en la variant *Osias* de l'edició L, no hi ha *i* tònica; si no, tindríem un vers de dotze síl·labes i som davant un hendecasíl·lab que duu l'accent principal en la sisena. Hem de llegir *Àosias* (dues síl·labes) o bé *Ausiás.* En un cas semblant es troba el navarrès Hierónymo Arbolanche: *«como* Ausias *March en lengua lemosina»,* on l'accent sembla haver de caure damunt el diftong *au,* però on l'oxitonisme no resta exclòs.

Sempre emmotllant-se a les necessitats de la rima, tenim l'escansió bisil·làbica i l'accentuació paroxítona *Áusias* en diferents sonets laudatoris dirigits a la traducció de Montemayor:

«No menos Ausias *March el Valenciano*
en lengua Lemosina dio tal lumbre»
(Jayme Gviral *in* Carreres, p. 341).

«Destos varios affectos, que stampados
estauan, (Ausias *March) en vuestro pecho»*
(Marcos Dorantes *in* Carreres, p. 342).

«Mas mira que en cualquier destos conceptos
que de Amor Ausias *March nos dexo scriptos»*

(Marcos Dorantes *in* Carreres, p. 343).

«Ausias *Marco Poeta celebrado*
con quien las nueue muestran tanto zelo»

(Diego de Fventes *in* Carreres, p. 343).

En canvi, en un altre sonet, anònim, del mateix llibre cal considerar, si hi intervé la sinalefa, que la vocal tònica és la *i:*

«También ni mas ni menos me faltara,
que solo Ausias March me traduxera»
(Carreres, p. 341).

3.3. ¿Quina conclusió és possible treure d'aquests exemples castellans del segle XVI? En primer lloc, els autors s'han pres unes llicències poètiques, però també hi cal veure en les tres accentuacions *Ausias, Ausías* i *Ausiàs* una prova que hom no estava massa segur de la pronuncia d'un nom estrany. Que després s'hagi adaptat a la sèrie de *Macías, Matías, Zacarías* és molt lògic. Així, doncs, si alguns crítics literaris castellans prefereixen *Ausías* perquè potser els sembla més eufònic, estan en llur dret d'usar aquesta forma, sempre que no pretenguin imposar-la ais que ens esmercem a esbrinar quin fou el nom que dugué el poeta en la seva València natal.

4. *La mètrica*

4.1. És sabut que el poeta, en les seves obres, s'anomena una vegada:

«Yo só aquest que·m dich Auzias March».

Hom ha suposat, ja des d'Amadeu Pagès, que la successió de dues síl·labes tòniques no era gens feliç i que el ritme accentual impedia la lectura *Ausiàs.* Fins i tot hom hi ha fet forrolla: si no llegíem Ausías March, el vers *«está irremisiblemente cojo»* i, encara, *«sería demasiada mala suerte decir su propio nombre y equivocarse».* Mes prudent, el senyor Riquer, diu que la raó no és decisiva, però que «aquest vers sona malament pronunciant Ausiàs, i en canvi s'emmotlla al ritme normal del poeta si llegim Ausiàs, i fins i tot Àusias».

En primer lloc una qüestió de lògica. Si el poeta es deia realment *Ausiàs March,* no estava en el seu poder de canviar-se l'accentuació. Posem per cas que un literat anomenat *Pacià Bosch* o *Agustí Font* hagi d'escriure aquest vers. Per molts esforços que faci no evitarà les dues síl·labes tòniques successives.

Altre fet fonamental. Cal tenir present, en parlar de ritme del vers o d'eufonia, un principi de la mètrica catalana medieval (i també de l'occitana): l'accent, en el vers decasil·làbic, cau obligatòriament en les síl·labes quarta i desena, és a dir, al final de cadascun deis dos hemistiquis. Els altres accents secundaris poden anar damunt qualsevol síl·laba.

4.2. Un cop precisat això, hem de fer remarcar que en la mateixa composició CXIV on surt el vers 88 transcrit, hi ha casos on les dues darreres síl·labes son tòniques (vs. 33, 37, 38, 59, 69, 76, 77, 82) i alguns tenen un ritme igual que el d'aquest vers 88. Heus-los ací:

«Perdent Amor, no vull que·m ajut Déu» (v. 14)
«Per mass· amar yo·m trob en aquest cas» (v. 23)
«A rellevar la causa d'on só trist» (v. 46).

En el conjunt de l'obra ausiasmarquiana sovinteja el ritme:

En donem alguns exemples, el nombre dels quals podria ésser augmentat fàcilment:

«Lexant a part aquell sentiment vil» (IV, 3)
«Sí com Adam pres mal del vedat gust» (VII, 49)
«Per encercar aquell sobiran bé» (XX, 6)
«Mas solament amant virtuós preu» (XXXII, 38)
«Del qu·és en vós hauré singular grat» (XXXXVIII, 22)
«No sé de qui haver pus honest clam» (XLVII, 43)
«Favor ha gran paraula dient ver» (LXIX, 8)
«E yo sabí que bona rahó vol» (XCIII, 59)
«Pensant per qui ne d'on ma dolor ve» (XCV, 27)
«Semblant dolor lo meu esperit sent» (XCVI, 5)
«D'enteniment de ço que·t volré dir» (XCVI, 14)
«Per què·l desig meu contra rahó cau» (XCIX, 41)
«D'aquella carn on gran amargor jau» (XCIX, 44)
«Sí com l'infant que sab pel carrer seu» (CI, 17)
«No vol ne pot usar de camí pla» (CI, 22)
«Del accident e penssa qu·està bé» (CII, 179)
«Si tem saber açò, en dolor jau» (CII, 205)
«De son compost e sab com partit és» (CII, 228)
«Plahent a ssi, per fer l'apetit fart» (CVI, 132)
«Anant badant a·lgun bestial joch» (CVI, 448)
«Seré jutjat de tots per galant vell» (CXXII*a*, 17)
«E lo començ al cors, e·l desig gran» (CXXIII, 42)
«Per un voler anant entr·aquests dos» (CXXIII, 61).

No, el poeta no es va enganyar quan escriví son nom; no ho féu «anant badant a·lgun bestial joch».

4.3. Encara al segle XVI, Joan Pujol, rector de Mataró, en la seva *Visió en somni,* posa en boca del nostre poeta uns versos, ressò del famós 88 de la composició CXIV:

«Si vols saber lo meu nom sens embarch,
sies molt cert qu'en lo mon, quant viuia
per totes parts hon gent me coneixia
fuy nomenat Mossen Auzias March.

»Io som aquell de qui lo renom va
per moltes parts, tingut en gran estima
per aquells dits jutjats per obra prima
que volgui fer en nostre Cathala».

Pujol pronuncia, dones, un *Auzias* trisil·làbic, com és normal en català; de l'accentuació no podem dir res de segur, però el vers que encapçala la segona estrofa, amb successió de dues síl·labes tòniques, permet l'accentuació *Auziàs.* Si més no, aquest vers fa veure que Pujol considerava normal un ritme, el qual avui alguns estudiosos troben poc eufònic.

5. La grafia

5.1. Quan el nom del poeta és escrit en llengua vulgar pel seus contemporanis ho és sempre amb grafies en *-as,* si prescindim ara dels tres casos estudiats en el paràgraf 5.2.

Generalment posen *Auzias, Ausias* o *Hausias.* No produïm ara tota l'abundosa documentació que tenim recollida. Hom pot reportar-se sobretot a les publicacions d'Amadeu Pagès i de Lluís Fullana on en trobarà centenars de referències. Ens limitaran a assenyalar algun passatge dels actes més solemnes del cavaller March.

En el privilegi de jurisdicció de l'any 1433 que l'infant Joan, rei de Navarra i futur Joan II, atorgà al poeta, llegim: «E yo *Nausias* March» (*Fullana 17,* p. 226, núm. 2). La forma *Ausias* hi apareix 16 vegades, i tres cops, quan ell parla en primera persona, hi diu: *Nausias March.*

En la lletra de deseiximent que Galceran Martorell, cunyat del poeta, envia el 1438 a aquest, el facsímil de la qual és publicat pel senyor Riquer (*HLC,* II, p. 479), veiem: «mossen *Hausias* March» i «mossen *Auzias* March».

En una concòrdia del 1449 hi ha una variant: «nosaltres *Naucias* March... e en Jacme Martorell» (*Fullana 17,* p. 250, núm. 1).

En el testament, datat del 1458, tenim: «E per tal, en nom de la Santa Trinitat, Pare e Fill e Sant Sperit, yo *N Auzias* March, cavaller, habitador de la ciutat de Valencia...» (*Documents,* p. 128), i en el codicil corresponent, el qual és del 3 de marc de 1459: «Com a cascu sia licit e permes, ans e apres son testament, fer sos codicils, perço, en nom de la Santa Trinitat, Pare e Fill e Sant Esperit, yo *Auzias* March, cavaller, habitador de Valencia, detengut de malaltia, pero en mon bon seny...» (*Documents,* p. 132).

Insistim que el nombre de citacions és molt elevat, car el cavaller-poeta va trobar-se gairebé sempre defenents plets, de vegades dos o tres alhora. I a tot arreu apareixen granes en *-as.* Aquest fet no ha estat posat mai en dubte.

5.2. Enfront aquesta abundor d'esments en *-as,* tenim tres rònegues formes en *-es.* Val a dir que cap de les tres no és de València, on el nom era viu. Dues procedeixen de Barcelona i pertanyen al mateix «Petro de Colle, alias Lobet», escrivà de la cancelleria de la reina Maria; estan redactades respectivament els dies 8 i 7 de febrer del 1422 i es refereix a un únic afer: «... nos ha recordat que parlets ab Mossen Berenguer de Vilaragut del matremoni de sa naboda, Na Vilaraguda, e ab sos frares, e ab Mossen *Ausies* March» (*Documents,* p. 141) i *«Domina Regina mandavit mihi Petro de Colle, alias Lobet. Dirigitur* Auzies *March»* (*Documents,* p. 142). Filant una miqueta prim, podríem dir que es tracta d'un sol exemple: un secretari, qui consigna un nom el qual li devia ésser desconegut, l'escriu les dues vegades amb la final *-es.*

L'altra forma *Ausies* apareix en una lletra, també de la cancelleria de la reina Maria, expedida a Saragossa el 1425, i és curiós que el mateix secretari P. Lobet hi sigui citat: «Un fadrí apellat Johanet..., stave per apendre e aprofitar ab lo feel secretari nostre en P. Lobet, e ara pochs dies ha, a inducció d'altres fadrins, és-li fugit e és-se'n anat aquí ab Mossèn *Ausies* March» (*HLC,* II, p. 474, núm. 8). En Riquer no diu qui és l'escrivà. ¿Gosarem afirmar que ens trobem davant d'una mateixa font? La valor probatòria que hom pot atribuir a aquest esment és ben migrada, gairebé nulla.

El que ens interessaria de debò fóra de veure un document, redactat en català al segle XV a les terres valencianes, i on trobéssim * *Ausies* o * *Auzies.* Però aquesta forma encara ningú no ens l'ha mostrada. Els partidaris de l'accentuació no oxitònica manquen de l'únic argument vàlid. Perquè és un fet irrebatible que, a València, tot mot, el qual duu originàriament una *-a-* postònica travada, esdevé *-e-:* HELIAS > val. *Elies* [elíes]. Amadeu Pagès i després Riquer no semblen fer-se cap escrúpol proposant una accentuació catalana paroxitònica *Auzías / Ausías* (o esdrúixola *Àusias).* Ells, qui han publicat tants de textos i documents valencians on el nom és escrit sistemàticament amb *a,* haurien d'haver tingut en compte que aqueixa inflexió va simplement contra les habituds fonètiques valencianes. Una grafia *Ausias,* representant un mot no oxitònic, és una heretgia dins el sistema fonològic del valencià, tant del segle XV com d'avui.

6. *Al tres personatges valencians anomenats* Ausiàs

Té raó M. de Riquer (*HLC,* n, p. 471, núm. 1) quan diu que aquest nom de fonts, encara que no corrent, no és pas insòlit a la València del temps del poeta. Hem fet ja al·lusió a una vintena de persones que el duen al segle XV i començament del XVI. Heus ací la nòmina, per ordre cronològic:

1434. *«Ausias* Rodlan» (citat a *Lletres batalla,* II, p. 114).
1443. «Present testimonis foren a les dites coses lo honorable Mossen *Ausias* de Corella, cavaller de la ciutat de Valencia, en Jacme Soler e en Sanxo Durand, de la villa de Denia» (*Fullana 17,* p. 300).
1455. *«Auzias* Antich» (*Prédécesseurs,* p. 92).
1458. «Na Johana, filia mia natural, muller d'En *Auzias* Torrella» (*Documents,* p. 131; esmentat també a la p. 133; l'any 1459 hi apareix com a *N Auzias* Torrella i *N Acias* Torrella, *ibid.,* ps. 135 i 140). Es tracta d'un gendre del poeta.
1479. Lletra de Ferran el Catòlic al *«Reverendissimo in Christo patri* Auxias, *tituli Sancte Sabunie [sic], Sacrosante Romane Ecclessie presbitero cardinali Montisregalis, amico nostro carissimo»* (*Relaciones diplomáticas*, I, p. 16, núm. 18).
1479. Segons un document d'Alzira, la referència del qual és esmentada per Parra i Ballester (*Los pergaminos de la Cancillería real del Archivo Municipal de la ciudad de Alcira,* p. 266) un *«Ausias* Libra» fou anomenat cequier aqueix any; caldria comprovar el document.
1480. «... com les comissions per mi fetes a alguns batles locals del present regne de dar licencies a moros per poder anar a la Valldelda, Oriola e Alacant son per mi mes ha cinch anys renovades, e en especial la que tenia en *Ausias* Marti, quomodo [per «quondam»?] batle de aquexa vila». (*Esclavitud,* p. 479; es tracta del batlle de la Vila Joiosa.)

«Fideles nostri Bernardus et Ausias *Pintor, campsores et banquerii dicte ciuitatis Valencie»* (lletra de Ferran el Catòlic des de Toledo estant, *in Relaciones diplomáticas,* I, p. 82, doc. núm. 28).
1489. *«Ausias* de Malferit» (regent de la batllia de Xàtiva; *Esclavitud,* doc. núm. 104).
1498. *«Ausias* de Sant Joan» (autor qui participà en el concurs poètic celebrat a València en honor de sant Cristòfol; Massó, *Repertori*, p. 53).
1509. «Presents testimonis foren a les dites coses, los honorats en Miquel Johan e *Ausias* de Campos, escrivents, ciutadans de Valencia» (*Esclavitud,* p. 518, doc. núm. 42).
1509. «... remetent la provisió sobre aquesta cosa fehedera al magnifich micer *Ausias* del Bosch, doctor en leys e assessor ordinari de la cort de la batlia general... del dit micer *Ausias* del Bosch». (*Esclavitud,* p. 528, doc. núm, 52; apareix dos cops en el doc. núm. 59 de l'any 1513; vegeu també una referència en el doc. núm. 1.352 del mateix any; el 1519 és esmentat encara «micer *Ausias* del Bosch» en un document publicat per CARRERES I ZACARÉS, «BSCC», xxv, 1949, p. 737.)
1510. *«Ausias* Garcia» (mercader; *Esclavitud,* doc. número 1.129).
1513. *«Ausias* March» (mestre en arts i en medicina; *Esclavitud,* doc. núm. 1.357).
1513. *«Ausias* Miguel» (cognom exacte?; mercader; *Esclavitud,* doc. núm. 1.368).
1514. *«Ausias* Sanz» (notari i escrivà de la cort; *Esclavitud,* doc. núm. 1.434).
1516. *«Ausias* Leonart» (mercader; *Esclavitud,* doc. número 1.557).
1519. Vegeu el que és dit a l'any 1509.
1521. «... acudí a Xativa per combatre lo castell hon era entrat lo fill de mosen *Ausias* Cusi, ab obra de vint homens» (*Antiquitats*, p. 27).
1525. «... en campanyia *(sic)* del senyor Bisbe de gracia, mestre *Ausias* Carbonell, del orde de preycadors» (*Antiquitats,* p. 56).
1532. «A Xviiij de dehembre, Mdxxxij, morí lo Reverendisimo senyor mestre *Ausias*

Carbonell, frare de preycadors, y Bisbe de gracia del present archabisbat de Valencia» (*Antiquitats,* p. 100).

1537. «D. *Osias* Rotlà» (segons Pagès: «En sa Montesa ilustrada, Samper menciona un tal D. Osias Rotlà, Comanador de Borriana [*cf. S. Francisc. Borgia,* Matriti, 1894, in 8.°, p. 412] que vivia en 1537» in *Obres,* I, p. 56, nota 1).

1565. «Ausias Izquierdo» (poeta i llibreter valencià; Aguiló, *Catálogo,* p. 572a, núm. 2.142; Ribelles, *Bibliografía,* II, p. 302).

Totes les nostres recerques per a trobar aquest patronímic en època més recent han resultat infructuoses.

7. *Els «Ausies» del llinatge March al Principat*

Hem escrit *Ausies* a posta, car creiem que, al Principat, on aquest nom de fonts sols fou dut per membres del llinatge March, la pronúncia paroxitònica s'imposà ben d'hora. Hom sap que la família del poeta hi tenia la branca d'Eramprunyà. Recordem que R. Carreras i Valls, allà pels anys 1934-1935, va sostenir paradoxalment que Fautor dels *Cants d'amor* no havia estat l'Ausiàs March, senyor de Beniarjó, sinó un cosí seu eramprunyanès del mateix nom...

Els March de Montcortès es pretenien, sens dubte a tort, descendents del poeta (*cf.* Duran, p. 156, on se cita el sonet de Baltasar-Ausies March: «Si el reavi de mon pare ha ilustrada || Ab sos cants nostra llengua en dolça rima»).

7.1. *La branca d'Eramprunyà.* La documentació sobre els personatges que es diuen *Ausiàs* (o *Ausies)* la devem a Carreras Valls, qui la trobà a l'Arxiu de Protocols de Barcelona. Hem cregut escaient de fer-nos controlar els passatges on surt el nom. El lector és pregat de reportar-se a les explicacions de Carreras, *Notes,* ps. 325-332; ací seguim la numeració d'aquest i donem un text força breu.

[98] Guillem Jordà (major), *Primus Liber Testamentorum* (1426-1455).

Febrer, 28, 1454 (testament de Lluís March, fol. 86*v*-91*r*):

fol. 88*v*: *«Dimitto dicto Francisco et* Alzeas *March filiis meis et aliis filiis meis ...»*

fol. 88*v*: *«Item ultra legatum ... praedicto* Alzeas *filio meo dimitto ...»*

fol. 89*v*: *«Et si dictus* Alzeas *March ...»*

fol. 89*v*: *«Instituo dictum* Alzeas *March filium meum ...»*

fol. 89*v*: *«... natum post dictum* Alzeas ...»

fol. 90*r*: v... *et quolibet ipsorum substituo et michi heredem instituo universalem honorabilem* Alzeas *March, Regni Valencie, consanguineum germanum meum, dominum loci Beniario. Verus si forsan hareditas mea universalis praedicta ad dominum Valmandus* [lectura dubtosa; es tracta, però, del fill natural Galceran] *perveniat et tunc ipse in religione... et post eius obitum substituo sibi et michi heredem universalem instituodictum hon.* Alzeas *March consanguineum germanum meum si tunc vixit, et si non vixit, liberos suos scilicet filium suum masculum de legitimo et carnali matrimonio procreatum videlicet maiorem natum si duo sunt sive plures ...* [si no té fill mascle, aleshores una filla] ... *substituo eis et earum ultime et michi heredem universalem instituo liberos honorabilis Jacobi Marchi quorum multis videlicet filium suum masculum et maiorem natum sive duo fuerint sive plures eorum et quibus talem vinculum et*

substitutionem facio qualem feci praedicto Alzeas *March et liberis suis ...»*

[102] Guillem Jordà (major), *Manual* (8 de novembre de 1455 - 30 juliol 1456; aquesta darrera data és inexacta, puix que el volum conté documents fins el 1462). Febrer 14, 1457 (i no pas 1456 com diu Carreras, *Notes;* 1456 és exacta per al 5 de Gener: «Poders de Serena ...»):

fol 33*r*: Darrera línia: *«Alzeas* March ...» (i no pas *Ausias* com duu Carreras, *Notes).*

fol. 33*v*: *«ac dictus* Alzeas *March* ...»

[103] Antoni Vinyes, *Quinquagesimum quartum librum comunem* (3 de novembre de 1456 - 26 de setembre de 1457). Maig, 11, 1457:
fol. 138*v*: *«Ego Jacobus March ... et ego* Ausias *March domicellus* ...» [En el foli sols hi ha cinc línies escrites; la resta en blanc].

[104] Antoni Vinyes [impossible de localitzar; donem la transcripció de Carreras, *Notes*; data exacta?].
fol. ?: *«Ego Jacobus Marchi dominus Castri d'Alaprunyano... et ego Franciscus March et ego* Ausias *March ...»*

[105] Antoni Vinyes, *XXXX. Manuale comune* (18 de juny de 1457 - 3 de juliol de 1458).
Juliol, 13, 1457:
fol. 6*r*: *«Nos Franciscus March et* Alzeas *March domicelli* ...»

[111] *Op. cit.*
Gener, 20, 1458:
fol. 50*r*: *«Ego Franciscus March ... et ego* Alzeas *March [sic!], domicellus».*
fol. 50*r:* «Alzias *March domicellus* ...»
fol. 50*r: «Alzias».*
fol. 50*r:* «lo dit *Alzias».*
fol. 50*v:* «lo dit *Alzias»* (4 vegades, sempre amb la mateixa grafia),
fol. 50*v:* «del dit *Alzias.»*

[112] *Op. cit.*
Gener, 23, 1458:
fol. 50*v*: *«Franciscus March et* Alzeas *March*...»

[113] *Op. cit.*
Gener, 22, 1458:
fol. 52*r*: *«Testis: honorabilis* Alzeas *March domicellus, frater ipsius constituentis».*

[115] *Op. cit.*
Gener, 22, 1458:
fol. 53*r: «Alzeas* March».

[119] Antoni Vinyes, *LVI librum sive capibrevium comunem* (12 de setembre de 1458-23 de juliol de 1459). [Sense numerar; sembla un esbós del document pròpiament dit, el qual no hem sabut trobar; donem el text comunicat per Carreras a Pagès]:

Novembre, 10, 1458: *«Ego Andreas de Pagaria, miles, rec[ognosco] vobis hon[onabili] Jacobo Marchi, miles (?), domino Castry de Aramprunyano q[uod] per manus ven[erabilis]* Alzeas *March, fratre vestro (?), solvistis michi 40 libras ...»* (publicat per Pagès, «BSCC», XVI (1935), p. 345, núm. 1).

[128] [Impossible de localitzar; donem la transcripció de Carreras, *Notes*].

Agost, 18, 1460 (?):

fol. ?: *«Jacobus Marchi, miles, dominus Castry de Aramprunyano et Franciscus Marchi, domicellus, fratres heredes universales hon.* Ausias *Marchi domicelli quondam fratris nostri ab intestato defuncti ...»*

[135] Antoni Vinyes, *Quinquagesimum primum manuale comune* (8 d'agost de 1471-28 de juny de 1473).

Desembre, 6, 1472:

fol. 56*v*: *«Ego Jacobus Marchi miles... constituo et ordino...* Auziam *Torrella habitatorem in villa de Gandia...»*

[137] Guillem Jordà *(menor), Secundus liber testamentorum* (1479-1495).

Gener, 5, 1495:

fol. 90*v*: «... *dimitto et concedo* Auzie *March filio honorabilis Petri March ...»*

fol. 90*v*: «... *instituens dictum* Auziam *March nepotem meum sive nabot mihi heredem universalem».*

fol. 90*v*: «... *eiusdem* Auzie *March ...»*

fol. 90*v*: «... *ordino quod si dictus* Auzias *March ...»*

[141] Joan Madolell, *Manual de testaments* (1518-1530).

Juny, 6, 1522 (testament d'Hug Joan Fiveller de Palou, redactat tot en català; fol. 20*v*-24*r*):

fol. 20*v*: «Mossèn *Auzias* March».

fol. 24*r*: «*Mossèn Auzias* March, cosí meu».

Juny, 11, 1522 (Publicació del testament susdit):

fol. 24: «... *etiam mag.* Auzie *March manumissores.»*

En els documents aquests, redactats en llatí, tenim, en els més antics, la forma sense declinar *Alzeas* (vegeu sobretot el núm. 98, on trobem el mot en tots els casos, però invariable; el mateix cal dir dels núms. 102, 105, 112, 113, 115, 119). Al 111 surten les grafies *Alzeas* i *Alzias:* això podria interpretar-se com a que el nom no pot ésser paroxíton, car hom no concep una alternància *e-i* en la vocal tònica. Amb tot, sembla que ací calgui veure en *Alzeas* la forma que es creia més llatina, mentre que *Alzias* fóra una variant un poc romançada. Algun cop, les formes *Ausias* (núms. 102, 104, 128) i *Auzias* (núm. 137) resten, en els documents llatins, sense modificar. El mateix veurem

en parlar de les llatinitzacions del nom del poeta (§ VIII, *e).* A partir de 1472, és a dir, en les redaccions llatines dels números 135, 137 i 141, els notaris han tractat el patronímic com si pertanyia a la primera declinació. Això sí que autoritza a suposar que ells hi veien un mot paroxitònic, almenys en aquests tres documents. En canvi, els referits al cosí homònim no permeten inferències sobre quina sigui l'accentuació. El fet que el nom no hi sigui declinat fa pensar mes aviat en *Ausiàs* que en *Ausías.* Tanmateix a aquest respecte hi ha un instrument torbador. Tot i haver estat publicat («BSCC», XVI, 1935, p. 341, núm. 2), creiem que cal reproduir-lo una altra vegada. És datat el 7 de desembre de l'any 1460. Es tracta d'una procuració per la qual Francesc March, de Barcelona, hereu abintestat d'Ausiàs March (l'eramprunyanès), autoritza el seu germà i cohereu Jaume March a pagar una quantitat a Jofre de Blanes, hereu universal del cavaller Ausiàs March, senyor de Beniarjó, quòndam habitador de València. El que sobta de debò és el genitiu *Ausie* referit al March del Principat, mentre que el poeta, també en genitiu, és dit *Ausiasii.* Això ja fóra prou per a afirmar rodonament que el senyor de Beniarjó i altíssim poeta es deia *Ausiàs,* mentre que la forma del nom del seu cosí podria fer pensar en l'accentuació plana. També estaria d'acord amb el que hem observat suara. Heus ací el document en qüestió:

> *«Notum sit cunctis evidenter quod ego Francischus Marchi, domicellus, habitator civitatis Barchinone, succedens ab intestato una cum honorabili Jacobo Marchi, milite, fratre meo, in omnibus bonis et juribus que fuerunt* venerabilis Ausie March, quondam domicelli, *fratris mei, et illius,*
>
> *Quare cum arbitrali sententia lata per nobiles et magnifichos Johannem de Proxita, Valencie, et Arnaldum Guillemi de Bellera, milites, civitatis Barchinone habitatorem, ac venerabilem Petrum Amalrich et Nicholaum Figarola, legum doctoris, dicte civitatis Valencie habitatores, arbitros arbitratores et amicabiles compositores electos per venerabilem et magnificum Jacobum Marchi nomine ejus proprio et ut procuratorem mei dicti Franciscii Marchi, ex una, et venerabilem et magnificum Jaufridum de Blanes, tanquam heredem universalem omnium bonorum et jurium que fuerunt* venerabilis et magnifici Ausiasii March, militis quondam, dicte civitatis Valencie habitatoris, *ex altera partibus, in posse honorabilis et discreti Johannis Delmas secretarii Domini Regis et Petri Rubiols notarii ejusdem civitatis Valencie Die vicesima novembris Anni presentis nativitate Domini Millesimi Quadringentesimi Sexagesimi...*
>
> *Facio, constituo et ordino procuratorem meum certum et specialem et ad infrascripta generalem vos predictum magnificum Jacobum Marchi militem, fratrem meum, licet absentem, videlicet ad vendendum, alienandum, concedendum, tradendum seu quasi tradendum, onerandum et carricandum una vobiscum et cum alio vel aliis simul et insolidum predicto magnificho Jaufrido de Blanes, domicello, heredi universali omnium bonorum et jurium dicti* Ausiasii March, quondam militis, dicteque civitatis Valencie habitatoris ac domini quondam loci de Beniario, siti in regno Valencie, *et suis omnes illos tres mille trecentos triginta tres solidos quatuor denarios dicte monete censuale rendales et annuales».*

7.2. *Els March de Cervera.* Al segle XVI trobem per terres de la Segarra una altra família March: són el senyors del castell i lloc de Montcortès i carlans de Bellpuig. Els diversos membres es diuen Arnau-Ausias March, Gabriel-Ausias March, Benet-Ausias March, Pere-Ausias March, Bernat-Ausias March. A propòsit d'aquest compost A. Duran i Sanpere observa: «Cal fer notar especialment el fet que Martí, així com Arnau, potser germà seu, havien afegit a llur nona de bateig el nom d'Ausiàs, cosa que no pot

tenir cap altra motivació sinó el prestigi i la veneració del gran poeta català de València, al llinatge del qual creien pertànyer. Doblaren el nom; no feren un nou cognom. La vídua de Baltasar-Ausiàs March es fa dir Anna-Maria de March, no d'Ausiàs March» (Duran, p. 148; vegeu també p. 156). Tenim, doncs, una forma d'admiració literària i de mania d'engrandiment nobiliari. El darrer representat del llinatge fou Baltasar-Ausias March, home afeccionat a la poesia; a ell, o al seu pare Pere-Ausias March, sembla referir-se l'estrofa composta pels jutges d'un certamen celebrat a Barcelona el 1576:

> «Tan dolç es quan altre Amarc
> i en sa musica y cansó
> *Ausies* canta. Lo marc
> calla, com lo callo yo.» (Duran, p. 155)

Baltasar-Ausias March va morir l'any 1622; l'inventari dels seus béns és encapçalat així: *«Inventarium omnium bonorum Illus*[is] *Domini Balthasaris* Auzie *de March, quondam, domicelli, domini locorum de Montcortés, lo Canós, Clariana y la Goda, receptum per ills*[am] *dominam Annam Mariam de March et Moxó, viduam ilius uxorem relicta»* (Duran, p. 157, nota 27). L'any següent, 1623, encara és publicat, en un llibre de Jeroni Ferrer de Guissona un sonet laudatori de «Balthesar *Avsies* March senyor de Montcortes» (Aguiló, *Catálogo,* p. 574, núm. 2.148).

Ací no hi ha dubte que som davant un paroxitònic. L'explicació és clara: aquest llinatge, qui es pretén descendent del poeta valencià, viu a terres del Principat on *Ausiàs* és insòlit. Hom el veu escrit i a Cervera, doncs en el domini del català occidental, s'imposa la grafia *-es.* Això mateix hauria passat a València, si l'accentuació *-as* no hagués estat la que hom sentia. Però, com hem vist, al regne de València el nom *Ausiàs* tingué una certa vitalitat fins a mitjan segle XVI. Hem dit una certa vitalitat, car la vintena d'esments adduïts no haurien d'enlluernar-nos. Això és ben poca cosa al costat dels *Pere, Joan, Jaume, Francesc, etc.* És que el poeta Ausiàs March i els seus homònims valencians degueren llur nom de fonts a una moda ben passatgera.

7.3. En resum: no és pas al Principat on cal cercar l'explicació. I metodològicament és indispensable separar completament la documentació valenciana, d'aquestes escasses i secundàries formes de Catalunya, la qual cosa no ha estat feta fins ara.

8. *Documentació llatina de les terres valencianes*

8.1. El que més sovinteja és *Auzianus.* Heus ací algunes formes i d'altres tretes de l'estudi *Fullana 17:*

1421, *«cum hospicio* Auziani *March filii mei»* (p. 207, núm. 1).
1426, *«procuratrix honorabilis* Auziani *March, filii nostri»* (p. 210, núm. 1).
1430, *«recognosco vobis honorabili* Auziano *March, militi»* (p. 125, núm. 2; la mateixa fórmula l'any 1432, p. 216, núm. 2, 217, núm. 2, 218, núms. 1 i 2).
1433, *«per vos dilectum nostrum* Auzianum *Marchi, militem... quod vos dictus* Auzianus» (p. 221, nota).
1433, «Auzianus *March»* (p. 243, núm. 2).
1439, *«vobis honorabili* Auziano *March»* (p. 235, número 4).
1449, *«cum honorabili* Auziano *March»* (p. 249, número 1).

La llista es podria prolongar, car *Auzianus* apareix en l'obra esmentada almenys un centenar de vegades. Diguem sols, per cloure aquest apartat i adduir documentació d'un altre editor més fidedigne, que l'enregistrament notarial del segon testament del poeta, datat de 1458, comença així: *«Notetur sub dicto kalendario testamentum honorabilis* Auziani *March, militis, habitatoris Valencie, quod per me receptum habeo* ...» (*Documents,* p. 132). Jofre de Blanes, hereu del poeta, fa arran la mort d'aquest, el 1459, una donació a Constança Escorna: «... *ratas pensionum censualium subscriptorum*

mihique ut heredi honorabilis Auziani *March, militis, pertinentes usque in diem obitus illius, ut constat de mea herentia ipsi dicti* Auziani *March, per notarium suscriptum»* (*Documents,* ps. 141-142).

La variant *Ausianus,* amb *s,* és menys freqüent: *«Ausia*nus *March, miles»* (any 1430, *Fullana 17,* p. 125, núm. 1).

8.2. *Auziasius* apareix l'any 1429: *«Noverint universi quod Ego* Auziasius *March, miles, dominus loci de Beniarjo* ...» (*Fullana 17,* p. 214, núm. 1).

La variant amb *-s- (Ausiasius)* surt dues voltes en un document del 1460: «... *venerabilem et magnificum Jaufridum de Blanes, tanquam heredem universalem omnium bonorum et jurium que fuerunt venerabilis et magnifici* Ausiasii *March, militis quondam, dicte civitatis Valencie habitatoris ... predicto magnifico Jaufrido de Blanes, domicello, heredi universali omnium bonorum et jurium dicti* Ausiasii *March* ...» (Pagès *in* «BSCC», XVI, 1935, p. 341, núm. 2). Vegeu § 7.1.

8.3. Segons Justo Pastor Fuster (*Bibliotheca valentina,* I, p. 25) en un document, el qual sembla perdut, de l'any 1440, hi ha *Ausiasus:* «Ausiasus *March, miles, habitator ville Gandie tanquam heres universalis bonorum que fuerunt donne Isabelis uxoris mee ...»* (citat per *Fullana 17,* p. 251; segons Pagès, «Rom.», XVII, 1888, p. 204, núm. 1, hi diu *Ausiasius).*

8.4. En la donació de Jofre de Blanes en favor de Constança Escorna, al costat de dues formes *Auzianus* (veg. apartat 8.1.) es llegeix: «... *censualia, diversis titulis intermediatis, pertinerunt dicto* Auziario *March ...»* (*Documents,* p. 141; any 1459).

8.5. La forma invariable *Ausias* també es presenta sovint en documents redactats en llatí. La primera notícia que tenim del nostre autor, l'any 1415, diu així: «Nauzias *March domicellus»,* «Nausias *Marchi, miles»* (*Prédécesseurs,* p. 64, núm. 1).

En els privilegis del 1425 on el rei Alfons el Magnànim esmenta elogiosament els serveis que Ausiàs March li ha prestat tampoc el nom de fonts no és declinat: «... *pro parte vestri dilecti nostri* Ausias *March, militis»* (*Fullana 17,* p. 144, núm. 1): *«servitia per vos dilectum nostrum* Ausias *March militem nobis prestita»* (*ibid.,* p. 145, núm. 1; *Prédécesseurs,* p. 66, núm. 5); *«concedimus vobis dicto* Ausias *March»* (*Fullana 17,* p. 145, núm. 1); *«facimus vobis dicto* Ausias» (*ibid.); «per vos dilectum nostrum* Ausias *March, militem»* (*ibid.,* p, 146, núm. 1); *«acceptis serviciis per vos* Ausias *predictum»* (*ibid.*); *«donamus vobis* Ausias *predicto»* (*ibid.).*

Molt més tard, el 1485, encara apareix la forma invariable funcionant com a acusatiu: «... *cum quo heredem suum universalem fecit* Ausias *March, filium suum*» (*Fullana 17,* p. 125, núm. 1).

8.6. Venim ara a la llatinització que tracta el patronímic com a un terme de la primera declinació. Es manifesta al segle XV, en genitiu: *Ausie.* Els adversaris de l'accentuació oxitònica atribueixen a aquesta forma una gran importància. Heus-ne ací el dossier.

M. de Riquer (*HLC,* III, p. 255, núm. 15), en el capítol dedicat a Joan Roís de Corella, parla del pare d'aquest escriptor. Ausias Roís de Corella o Ausias de Corella. Una vegada, el 1453, l'infant Joan, rei de Navarra, sentencia un plet, i en la referència que en fa M. de Riquer llegim: «Arxiu del Regne de València, Reial 273, fol. 5*v* (segons Cerveró). En aquest document el nom del pare de l'escriptor és grafiat *Ausie,* nou argument, ara valencià, contra l'accentuació Ausiàs».

És de doldre que l'autor no copiï el document; aleshores podríem saber quin secretari o escrivà el va expedir. També és de doldre que no faci estat de la faisó que és grafiat el nom en els altres nombrosos materials que el senyor Lluís Cerveró i Gomis li ha proporcionar. Només n'esmenta un, datat el 1490, on llegim: *«Ego Iohannes Roiç de Corella ... et tanquam heres universalis bonorum omnium et iurium que quondam fuerunt magnifici Alduncie de Corella, vidue, uxoris quondam magnifici* Ausiasi *Roiz de Corella, quondam, militis habitator dicti civitatis, parentum meorum...»* (*HLC,* III, p.

254, núm. 3). Remarquem ací la clara oposició entre els noms dels pares *Alduncie* (Aldonça) i *Ausiasi.* Així, doncs, entre una forma isolada *Ausie* i una altra *Ausiasi,* força ben representada (veg. ací 8.2.), podem triar quina s'acosta més a la realitat. També hem de suposar que en els altres escrits redactats en llatí no apareix cap indici de la primera declinació; altrament M. de Riquer no hauria deixat d'assenyalar-la.

L'altra menció del genitiu *Ausie* és del 1460 i es reporta al cosí eramprunyanès; l'hem publicada al § 7.1. És notable, en aquest document redactat al Principat, que en referir-se al poeta, també en genitiu, se l'anomeni *Ausiasii.*

Quina importancia cal donar a aquests esments d'*Ausie?* Direm, de passada, que no al·ludeixen al poeta Ausiàs March. Nosaltres, tot i tenir-ne compte, ens inclinaríem a veure-hi unes llatinitzacions, ultra esporàdiques, arbitràries, seguint potser Virgili, el qual en llatinitzar el nom grec d'Eneas l'adaptà a la primera declinació: *Aeneas, Aeneae.* Doncs, *Ausias, Ausiae.* Davant la munió *d'Auzianus* i *d'Ausiasius,* això significa ben poca cosa.

Ja al segle XVI, i lluny de València, es troba la forma paroxítona *Ausias* aplicada al nostre poeta. En l'edició estampada per Claudi Bornat, a Barcelona el 1560, hi ha dues composicions laudatòries: *«Francisci Calsae in laudem* Ausiae *Marci Hispani poetae Carmen»* i *«Antichi Rochani Gerundensis in laudem* Ausiae *Marci poetae Carmen»* (Aguiló, *Catálogo,* núm. 2.129). Així mateix l'italià Lilio Gyraldo, en dir que els espanyols llegien molt el poeta valencià, s'expressa així: *«Ab Hispanis legi* Ausiam, *ut a nostratibus Francisci Petrarchae rhytmos».*

Fins i tot l'humanista valencià Vicent Mariner, en ple segle XVII, empra aquesta arbitrària llatinització. Hem tingut curiositat de saber com va traduir el vers on el poeta s'autocita. En el *Líber tertius elegiarum,* Elegia VII (p. 636; = CXIV, 88) es llegeix: *«Ausias sedenim \\ sum tibi Marchus ego».* Aquest pentàmetre no ens permet inferències sobre la prosòdia, car les tres síl·labes *d'Ausias* són llargues: un espondeu *āu-sī,* seguit pel dàctil que comença per *-ās.* No es pot, però, dubtar que Mariner pronunciava amb *i* tònica. És que aleshores, fins i tot a València, la voga del nom Ausiàs havia ja passat. Hem dit abans (veg. § 6.) que no hi hem sabut trobar cap supervivència al segle XVII.

9. *El nom al Migdia de França*

9.1. El bíblic *Eleazar* va arrelar força a les terres occitanes; des del segle IX almenys hi ha personatges que duen aquest nom de fonts sota variants més o menys alterades. Ja Amadeu Pagès («Rom.», XVII, 1888, p. 189) indicà que a l'índex del volum V de la *Histoire générale du Languedoc* apareixen llatinitzacions com *Eliziarius, Elisiarius, Eliziaris, Eliziars,* etc. Si, en lloc d'acudir a un sol volum i encara a la taula de matèries, fullejàvem tota l'obra, la collita seria més abundosa. Vet aquí alguns esments de la *Hist. Languedoc:*

any 878, *Elsarius* (II, columna 398)
a. 1019, *Eleziaris, Heliziaris* (V, col. 368)
a. 1025, *Eleziaris, Heliziaris* (V, cols. 378 i 379)
a. 1043, «... *in praesentia* Elisiar» (V, col. 446)
a. 1076, *Helisiarius* (V, col. 624)
a. 1114, *«Castellum verum de Montarnaldo dimitto et reddo* Eliziars *Berengario et posteritate suae, quod castellum habeo de eodem* Eliziario» (V, col. 844)
a. 1122, *Elisiarius* (V, col. 903)
a. 1123, *Elisiarius, Elizarius* (V, cols. 903 i 904)
a. 1127, *Elisiarius* (V, col. 904)
a. 1157, *Elisarius* (V, col. 1.202)
a. 1252, *Eleazar* (VIII, col. 1.314)
a. 1254, *Heliziarius* (VIII, col. 1.329)

a. 1262, *Eleazar* (vn, col. 212)
a. 1262, *«Saurimunda, uxor quondam* Elesiarii *de Aragone»* (VII, col. 218; col. 323, «... Eleazarii *de Aragone»*
a. 1262, «..., *liberorum quondam* Elisiari *de Grava, dixit quod vidit faiditum* Eleazarum *de Grava ...»* (VII, col. 335).

Altres repertoris occitans reporten aquest nom. Així a Nimes un cert *Hisiario* (per *Elisiario)* signa com a testimoni una carta de l'any 889. A Montpeller el *Liber instrumentorum* enregistra també una bona partida de personatges; heus-ne ací alguns:

a. 1123, *«in presentia* Elisiarii *de Castris»* (p. 280)
a. 1129, *«Ego Guago* Heleziarus» (p. 670)
a. 1140, *«Ego Raimundus* Elisiarii *de Pogeto»* (p. 388)
a. 1156, *Elesiarius* (p. 569)
a. 1171, «... Elesiarii *de Castriis»* (p. 593)
a. 1189, Elisiarius *de Albasio* (ps. 653 i 658).

Sobretot ens interessa un document montpellerí del segle XI, en el qual es parla d'un cert *Elisiars* i dels seus germans: *«Hec est carta, vel donatio, que fecit* Elisiars, *et Guillelmus, et Poncio, fratre suo, a Guillelm de Montepistellario, de ipso castelo de Leuco quel dona a feu, et ad filiis suis cui Guillelmus dividerit; ... aisi o dona* Elesiars *et Guillelms et Poncio, fratre suo, a Guillem; ... aisi o dona* Elisiars, *et Guillems, et Poncio...»* (*Liber instrumentorum,* pàgines 627-628).

Dins la Provença pròpiament dita, a Leirins (enfront de Canas), trobem:

a. 1038, *Eleasaro* (I, p. 83)

a. 1147, *Elisiarus* (I, p. 96)

segle XI, «Elisiarius *Presbiter»* (I, p. 116)

a. 1167, «Bertran *Elsiar* testis» (I, p. 322)

fi del segle XII, «... *terra hec autem est in valle de Godeschalc, quam comparavit de* Eleazaro *qui fuit ex progenie Almeratensium, Romularum castri»* (II, p. 154).

Un escorcoll a fons en altres cartularis i repertoris medievals de les terres occitanes ens proporcionaria molt més material. Amb el que hem adduït hi ha prou tanmateix per a fer veure que el reflex del bíblic *Eleazar* era ben representat al Migdia de França, millor que en cap altre domini romànic. Precisament aquest nom fou portat per diversos membres de la família dels comtes de Sabrà o Sabran, a la qual pertanyia el sant provençal, patró del nostre Ausiàs March: el noble Elzearius de Sabran, nascut al castell d'Ansouis, prop d'Apt, vers l'any 1285 i mort a París el 1325. Fill d'Ermengau de Sabran, comte d'Arian, va casar-se molt jove amb Dalfina de Glandenez, la qual també ha estat beatificada.

Els bol·landistes en els *Acta sanctorum* han publicat la vida llatina d'aquest sant, portat als altars pel papa Urbà V el 1369; l'any 1371 Gregori XI promulgà la butlla de canonització i n'instituí la festa el 27 de setembre. Els hagiògrafs afirmen que el nom té en llatí algunes variants (*«cujus nomen* [Elzearius] *ab aliis pauculum variatur»)* i que en provençal se'l coneix per *Aulzias* i *Augias.* Heus ací el que diuen a propòsit de l'antroponímic:

> *«In sancti Comitis nomen, quod lingua vernacula* Aulzias *et* Augias *dictum legi, exigua quaedam apud varios, qui Latine scripserunt, variatio occurrit. In Martyrologio Romano Baronii, et in ejusdem auctiori*

castigatiorique editione, per Benedictum XIV sanctae memoriae Pontificem haud ita pridem vulgata, Eleazarus *appellatur; quo nomine etiam unit apud Odoricum Raynaldum in continuatione Annalium Ecclesiasticorum Baronii, tom. XV, ad annum Christi 1323, num. 68, qui S. Antoninum parte 3 Historiae, tit. 24, cap. 9, § 15 sequi potuerunt. In processu pro canonizatione B. Dalphinae, et in ejusdem Beatae Vita MS.,* Elziarius; *in Vita prima Urbani V Pontificis apud Stephanum Baluzium tom. 1 Paparum Avenionensium* Alziarius, *sed in Notis ibidem rursum* Eliziarius; *in Summario processus canonizationis ipsius Sancti* Elizarius *vocitatur. Longe tamen communius* Elzearius *dicitur; quo modo etiam in bullis seu litteris Urbani V et Gregorii XI Romanorum Pontificum, in Vita tum a nobis edenda, tum a Surio edita, ac denique a laudato summo Pontifice Benedicto XIV, in praeclaro Opere de Servorum Dei beatificatione etc. appellatur*».

Com ja és dit en aquest text, la *Vita* i els comentaris dels editors posen normalment *Elzearius,* però mes d'un cop trobem *Alziarius* (p. ex., ps. 125 § 198; 126 §§ 198 i 199). Així doncs, el nom llatí del sant segueix dins la línia dels patronímics occitans derivats del bíblic *Eleazar.*

9.2. La forma en llengua vulgar era, com hem vist suara, *Aulzias* o *Augias:* en la primera, no cal dir que la *-l-* és muda, com resulta normal en les habituds gràfiques franceses; en *Augias* no cal veure, com Pagès i el *DCVB,* cap errada, cap *«faute évidente»* en lloc d'*Auzias,* sinó que la consonant *-g-* mostra que es tracta de la corresponent sibilant palatal sonora. La grafia amb *-g-* la tenim documentada en terres provençals, a Toló (Var). En un reglament sobre la venda del peix, datat el 20 de febrer del 1433, es llegeix: «Item, de tos los autres peysses que ayssi non son nomnas ni expressas retenen la taxa faedoyra als suscrichs *Algias* Senhier et Jaume Marin maellier, dels quals peysses avordenon taxa dos» (Meyer, *Midi,* p. 628, núm. 10).

En les vides respectives del sant provençal i de la seva muller, escrites en occità, trobem *Alziari, Alzeas* i *Alzias,* sense que l'ús de l'una o l'altra d'aquestes formes sigui degut al cas recte o al cas oblic en què apareixen. Heus ací els passatges de la introducció i del capítol primer:

«Vida de sanh *Alziari,* compte d'Aria» (ed. Cambell, p. 40; aquest títol manca a l'ed. Pansier). «Comensam d'esplanar la sanhta e mot clara e sollempnial vida de sanh *Alzeas,* comte d'Aria, de lati en romans» (Cambell, p. 40; Pansier, p. 75). «Comensa la vida de sanh *Alzias,* compte d'Aria» (Cambell, p. 42; Pansier, p. 75).
«... fo un baro noble de linhatge, mas may noble per sanhtetat, *Alziari,* compte d'Aria, nat en las partz de Proensa» (Cambell, p. 42; Pansier, p. 75). «... las quals [sc. vides de sants] lo dig *Alziari* compte volentiers auzia e en devocio las prendia.» (Cambell, ps. 48-50; Pansier, p. 77.)

En la *Vida de sanh Alziari* comptem 15 mencions d'*Alziari;* una d'*Alsiari,* 7 d'*Alzeas* i una d'*Alzias;* cal dir que en dues ocasions hom al·ludeix a l'avi (*aviol*) del sant que portava el mateix nom: 1 *Alzeas* i 1 *Alsiari.* En la *Vida de Sancta Dalphina vergis* enregistrem 13 *Alzeas* (dos dels quals es refereixen a l'avi) i un *Alzias,* mentre que ací la variant més acostada al llatí *Alziari* és introbable.

9.3. Si ara observem l'onomàstica dels documents provençals dels segles XV i XVI, remarcarem que el patronímic aflora prou sovint. Cal veure-hi un reflex de la devoció al sant de Sabran; el nom, que ja era conegut a les terres del Migdia de França, pren nova ufana amb el culte a sant *Auzias.* Limitant-nos al recull de Meyer, *Midi,* tenim, sempre en terres de la Provença estricta:

L'any 1409, a Seyne-les-Alpes (departament dels Baixos Alps, al nord del districte de Dinhe), surt un *«Alziarius* Raynaudi» (p. 189, núm. 3), el qual és anomenat el 1411 pel seu nom en vulgar *«Alsias* Raynaud» (p. 205), en un document on també s'esmenta «lo noble *Alsias* Jordan» (*ibid.,* vegeu igualment p. 217).

A Dinhe, capital del departament dels Baixos Alps visqué el 1432, un tresorer *«Alzias* Mataron» (Meyer, *Midi,* p. 290, no publica el text), i l'any següent un noble *«Alzias* Amalric» (p. 249), el qual el 1463 apareix com a *«Elzias* Amalric» (p. 254). El 1443 topem amb un *«Alzias Raols»* (p. 265).

A Forcalquier, també en els Baixos Alps, registrem l'any 1478 el doble testimoniatge d'un *«Elzias* Payan» (p. 345). El 1495 un *«Alzias* Plueyme» i el 1517 un «Me *Elzias* Savalle» (p. 359).

No ens cal sorprendre per les variants *Alzias* o *Elzias.* Igual que acabem d'observar a Dinhe, també a Saint Michel (Baixos Alps) un mateix batlle és granat en un document de l'any 1508 de dues maneres diferents: «L'an mil v^e^ viij, e lo xiij jort de febrier, davant *Alzias* Fores, bayle de Sant Michel, an baylat Anthony Gauthier e Frances Briennho, sendegues, per consentiment dau concelh, so es l'espital e l'ort de l'espital, ambe quatre flasado, xvij lansols et hun cubertor, v canos de tello novo e huno toalho de pauc de valor, dos bassacos e dos cophins, dos eichert, huno caysso, hun calenh, dos banxs... E yeu *Elzias* Fores baile, ay escrich los presens patils...» (p. 362).

A Tallard, localitat dels Alts Alps situada al sud de Gap, la qual fins el 1507 formà part de l'antic comtat de Provença, tenim l'any 1536 un *«Alsia* Monet» (p. 474).

Finalment, durant els anys 1536-1537, a Puget-Théniers (Alps Marítims, antic comtat de Niça) hom parla d'un *«Elzias* Magalon» (p. 571).

No he sabut trobar més tard el nom de fonts. Ocorre a les terres provençals quelcom de semblant al que hem vist a les catalanes. Avui al sud de França *Auzias/Alzias,* etc, sembla haver-se perdut com a tal (o hom ha fet que es perdés). En canvi, com a cognom hi sovinteja. Ja el 1423 a Dinhe un tresorer es deia «Peyre *Elzias»* (p. 286), el qual el 1443 és esmentat com a «Me Peire *Alzias»* (p. 265). Un metge anomenat Joseph-Alexandre *Auzias-Turenne,* nascut a Pertuis (Valclusa) el 1812 es féu remarcar per les seves recerques sobre malalties infeccioses. I encara, no més tard que el 18 d'octubre del 1969 el diari de París «Le Monde» anunciava com a acabat d'aparèixer un llibre sobre l'escriptor Luc Decaunes, l'autor del qual era J. M. *Auzias* («Le Monde». *Suplément littéraire au numéro 7.702,* p. II). Una ullada a les guies telefòniques dels departaments francesos del Migdia palesa la vitalitat del cognom *Auzias.*

9.4. És del major interès el que diu Mistral en el seu *Tresor:* les formes occitanes modernes (suposem que poc emprades) del nom són *Auzias, Ouzias, Augias, Aurrias, Ourrias, Ourria* i *Rouiar* (la darrera a les contrades del Roine). Com a cognom hi tenim *Auzias, Augias, Orgias, Ouzias, Aldias, Alziari* i *Alziary.* Les de la llengua antiga que esmenta són *Alzias, Alzeas, Elzias, Elisiaz, Aulsias, Aulrias,* i les llatinitzacions *Alziacius, Alisiacius, Eleziarius.* Afegeix que el sant és anomenat *sant Auzias.* Fins i tot dóna la notícia que existeix un topònim *Sant Auzias* (en francès *Saint-Auzias*), prop de Valensole (Baixos Alps).

Paul Meyer ha explicat la rotatització *Ourrias,* variant fonèticament normal tot recordant que un dels pretendents de Mirèio en el poema de Mistral és *Ourrias lou toucadou* («Rom.», IV, 1875, p. 468).

Tot comptat i debatut: la documentació estableix que el bressol d'aquest nom es troba a les terres occitanes; les llatinitzacions a partir *d'Eleazar* i les formes vulgars *Alzeas/Alzias,* etc, no deixen ja cap dubte que, almenys al Migdia de França, l'accentuació paroxitònica és impossible: hom no concep l'alternància *i/e* en síl·laba accentuada.

10. *L'estructura fonètica del nom* Ausiàs

10.1. Tornem ara al català. Les llatinitzacions (§ 8.), les quals ací, contràriament al

que s'esdevé en les terres occitanes exportadores, són fetes damunt el nom vulgar (*Ausiàs > Auziasius, Auzianus,* etc), el manteniment com a *-as* a València de la forma entravada (§§ 5. i 6.), etc, tot mostra que, en temps del poeta, hom hi pronunciava *Ausiàs.* Convé, doncs, que ens demanem per què aquesta pronúncia no s'ha mantingut i hom li ha preferit espontàniament una de diferent.

La grafia *Ausies* del català occidental als segles XVI i XVII (§ 7.2.) i l'escansió *Ausiàs,* trisil·làbic i amb l'accent damunt la *i* en poetes del català oriental al segle XVI com Pere Serafí, proven que hi ha una tendència a enquadrar aquell oxitònic estrany dins un grup de mots coneguts; la terminació *-iàs* es troba completament aïllada en el sistema català: no hi ha cap mot terminat en *-iàs.*

Així, doncs, quan l'*Ausiàs,* que havia arrelat una mica a València a causa d'una moda, potser imposada per la família March, desaparegué de l'ús viu, no va romandre més que el record del poeta, i aleshores el seu nom de fonts sofrí l'atracció del grup en *-ies,* ben abundós tant en apel·latius (pensem en tots els plurals dels mots en *-ia)* com en antropònims: *Isaïes, Messies, Elies, Zacaries.* La grafia *Ausias,* en terres del català oriental no era cap obstacle. ¿Com fou pronunciat el nom a València als segles XVII i XVIII? Res no sabem.

10.2. Josep Rodríguez en la seva *Biblioteca Valentina* (ps. 68-74) s'ocupa del poeta i escriu sempre *Ausiàs,* amb accent greu; ataca els qui canvien *Ausiàs* per *Osias.* El pare Rodríguez va morir el 1703, i això mostra que, si hi havia vacil·lació per part d'alguns, els més informats servaven la memòria de la pronúncia oxitònica. Amb tot, aquesta no ha perdurat: les gents, a les terres valencianes (com al Principat), coneixen el nom perquè es troba a algun rètol de carrer o carreró; el veuen escrit *Ausias* i el llegeixen a la castellana.

La pronúncia, amb el diftong *áu-* tònic, ha sofert l'atracció de mots esdrúixols, com *línies, bèsties, sàrries, sènies, cabòries,* etc. Així es diu a Barcelona el carrer de l'Eixample dedicat a «Ausias March».

Un gran poeta individualista, que s'allunyava de les gents per anar sol seguint el seu destí *(cf. Poesies,* XIII: «Colguen les gents ab alegria festes») no ha estalviat al seu nom la pressió del nombre. Al capdavall, ha estat el sistema de la mateixa llengua seva, la qual ell va tant enaltir, el que li ha imposat aquesta solució.

11. *Aspectes sociològics*

Sembla estrany que hagin estat escrites les consideracions que precedeixen, és a dir, que el mer problema de com cal pronunciar el nom del major poeta d'una literatura s'hagi pogut plantejar. ¿Concep hom, per exemple, que els alemanys es demanin com s'han d'escandir els patronímics de Schiller o de Goethe? Alguna derogació es dóna tanmateix, però no amb autors de primera fila; així hem comprovat que molts francesos no saben com sona en llur llengua *Joachim* (Du Bellay). El corresponent a Joaquim, tan corrent a casa nostra sobretot després de la Contrareforma, gairebé ha desaparegut a França. Però el cas és rar, i Du Bellay no té en la literatura francesa el mateix abast que Ausiàs March té o hauria de tenir en la nostra.

Una explicació al fenomen, la qual no deixarà d'ésser proposada per algú, fóra atribuir-lo a la famosa decadència. Potser que hi haurà una petita part de veritat. Les nostres lletres no van continuar normalment a partir del segle XVI, hi hagué una desafecció per part de les classes dirigents del país, etc. Amb tot, l'argument no convenç, car Ausiàs March en fou precisament l'excepció. Als segles XVI i XVII era llegit, hom copiava els seus manuscrits, hom el traduïa i fins i tot era publicat en català fora els límits de la llengua. Aqueix possible argument, doncs, no satisfà del tot.

Si observem la llista dels Ausians que hem adduït ens adonarem que el nom de fonts fou portat per gent de la noblesa, com el nostre poeta i com alguns membres del seu llinatge March. Els altres personatges, tots valencians (§ 6.) són també nobles, cavallers,

comanadors d'ordres militars, bisbes (un cardenal!) o bé burgesos acomodats, entre els quals es compten banquers, metges, rics mercaders o funcionaris que ocupaven càrrecs elevats, com són ara els de batlle o de notari. No hi ha ni un llaurador, ni un manobre o altre obrer; almenys no n'hem sabut trobar, tot i haver-hi cercat molt. Tal vegada hom objectarà que és més fàcil que un personatge important hagi deixat petjada del seu trànsit per la terra que no pas aqueixes pobres gents. No obstant existeixen registres prou abundosos de mariners, paletes, picapedrers, pellaires, etc, i no hi hem ensopegat amb cap Ausiàs.

Es veu que la moda del patronímic referit al sant provençal va ésser introduïda per un membre de la noblesa, creiem que per Pere March, pare d'Ausiàs March, la qual fou, com totes les modes, quelcom de passatger. Una confirmació del que diem la tenim en la voga del nom femení *Dalfina.* Recordem que aquest procedia del de *santa Dalfina de Sabran,* muller de *sant Auzias de Sabran,* patró dels Ausians de València.

No deixa d'ésser força curiós que *Ausiàs de Corella,* pare de l'escriptor Joan Roís de Corella, hagi posat *Dalfina* a una filla seva (*HLC,* m, p. 255, núm. 13). Sobre la profusió, a la segona meitat del segle XV del nom M. de Riquer remarca: «Cal advertir que Dalfina era un nom de moda en aquell temps entre les dames valencianes» (*HLC,* ni, p. 259).

Així doncs, Ausiàs March el degué a l'afecció que València va sentir envers el sant matrimoni provençal, envers sant Auzias i santa Dalfina. Aquest èxit perdurà al llarg del segle XV i començament del XVI entre una determinada part de la societat valenciana. La predilecció, dictada pel bon to, vingué influïda pels esdeveniments polítics de què fou víctima, al segle XVI, el regne de València i va prendre fi. Ausiàs ja no fou un patronímic, sinó un nom isolat, que hom adscrivia només al poeta, i per això va ésser possible d'oblidar-ne la pronunciació genuïna.

Una prova que a València va tractar-se d'un fenomen sense arrels pregones podem inferir-la del fet següent: mentre que en occità *Auzias* esdevingué cognom (§ 9.3.), com és normal (vegeu els cognoms *Albert, Andreu, Domènech, Lluch, Nicolau, Vicent* i tants d'altres procedents de fonts), a les terres catalanes no tingué lloc aquesta evolució; això també és indici del caràcter modern del patronímic.

12. *Recapitulació*

¿Com hem de pronunciar i, per tant, ortografiar aquest nom? Arguments filològics de tota mena fan veure que el nostre estrenu cavaller, igual que els seus contemporanis deia *Ausiàs.* En referir-nos-hi, cal que pronunciem i escrivim *Ausiàs.* La grafia mediaval catalana (§§ 5.-6.), la mètrica (§ 4.), les llatinitzacions als textos valencians (§ 8.), l'etimologia del patronímic i la documentació occitana (§ 9.) imposen aquesta solució.

Ara bé, acabem d'observar (§ 10.) que la tendència de la llengua catalana exigeix que aquest nom, de procedència forastera, s'adapti al sistema amb un canvi d'accent. Tenint en compte l'estructura ortogràfica del català, sobretot del de València que ací és determinant, qualsevol grafia, la qual intentarà de representar-lo com a no oxitònic, haurà d'es-criure'l amb *-es: Ausies, Ausies.* La malgirbadura *Ausias* o *Ausias* va contra tota la usança valenciana, i cal rebutjar-la sense apel·lació.

També seria mala sort que tothom al regne de València, inclús el mateix poeta i els seus familiars, s'hagi equivocat escrivint centenars de vegades el nom. I que precisament un secretari de la reina Maria, de Barcelona o de Saragossa estant, qui va copiar tres voltes, com a *Auzies* o *Ausies,* un nom que devia ignorar, ho hagués endevinat.

Ausias sense accent no pot ésser català. La solució s'ha de cercar entre

1. *Ausiàs*
   i
2. *Ausies/Àusies.*

La segona hipòtesi està enlaire, sense cap base on poder recolzar-se. Tractant-se d'un patronímic que concerneix la història literària, cal que respectem la tradició històrica i que escrivim *Ausiàs,* mot agut i trisil·làbic.

13. *Postdata de 1977*

El present article fou publicat el 1970. Han passat 7 anys, número simbòlic. Els lingüistes m'expressaren particularment llur acord amb l'oxitonia de l'onomàstic. Així recordo els senyors Aramon, Badia, Bastardas, Bruguera, Coromines, Mariner, Sanchis, Soberanas, Veny. Els historiadors, crítics literaris i assagistes han estat més reticents. Veig que els senyors Batllori, Bohigas, Comas, Carbonell, Massot, Ramírez, Romeu, Triadú es decanten per *Ausiàs*, mentre que Fuster, Riquer, Joaquim Marco, Vidal Alcover i altres prefereixen *Ausias.* Però no s'ha aportat al debat cap nova prova. La cautela ha decidit la *Gran enciclopèdia catalana* a incloure en les seves columnes un article sota el lema «MARC, Ausiàs [o *Ausies March] ...»* No vull omplir aquest apèndix amb acudits que han estat escrits als diaris. Em limito a senyalar les preses de posició en publicacions solvents.

14. *Opinions*

Dámaso Alonso, *Obras completas* (Madrid, Gredos, 1972), IV, p. 956, nota 20 bis, reprodueix el seu discurs de contestació a Riquer (*cf. supra* § 2.3.) i afegeix:

> *«Véase G. Colón,* "BSCC", *XLVI, 1970, págs. 161 y sigs., quien demuestra existir también en March algunos versos con la acentuación que yo juzgaba imposible. Otros argumentos de Colón son discutibles».*

Per què no els discuteix?

Martí de Riquer, *Literatura catalana medieval* (Barcelona, Ajuntament, 1972), p. 132, en la «Guia Bibliogràfica», § 43:

> «G. Colón, *El nom de fonts del poeta Ausiàs March,* "BSCC", XLVI, 1970, on es defensa novament la hipòtesi de l'accentuació Ausiàs, per bé que està demostrat que al segle XVI, a València, existia la pronunciació Ausías (p. 172) i documentada la grafia *Ausies* en lletres de la Cancelleria, referents al poeta de 1422 i 1425 (p. 180)».

Ja havia refutat aquests arguments, i per un observador imparcial han de quedar definitivament descartats. La p. 172 correspon en la meva reedició a la p. 61, i la p. 180 a la 68. Prego el lector que s'hi torni a reportar.

Enric Bagué, *Noms personals de l'edat mitjana. Contribució a la història cultural dels Països Catalans* (Palma de Mallorca 1975), ps. 86-87, es limita a repetir la hipòtesi de Riquer, a la *HLC,* sense cap aportació nova.

Pere Bohigas en ressenyar els tres volums de Riquer, *HLC,* en la «NRFH», XX (1971), p. 128:

> *«Riquer impugna la pronunciación oxítona del patronímico* Ausiàs. *Los argumentos alegados por él creo que no invalidan los que aportó Aramon i Serra en la nota que reproduje al principio del primer volumen de mi edición de las obras del poeta valenciano. La tradición manuscrita de este nombre con* a *final, tan constante en Valencia, sería inexplicable si tuviera acentuación paroxítona. Riquer (III, p. 255, nota 15) dice que el nombre del padre del escritor Joan Roís de Corella es ortografiado* Ausie *en un manual notarial de Valencia, hecho que puede inducir a pensar que en Valencia también hubo vacilación en la pronunciación de este nombre;*

pero aún así, no podemos quitar fuerza a la abundancia abrumadora de la otra grafía. La opinión de Riquer ha motivado una documentada réplica de Germà Colon, El nom de fonts del poeta Ausiàs March, *"BSCC", 46 (1970), 161-214, en donde se demuestra que el verso* CXIV *88:* «Yo so aquest que·m dich Auzias March» *no presupone una pronunciación paroxítona de este nombre, por cuanto hay buen número de ejemplos de versos de Ausiàs March con las dos últimas sílabas tónicas, y en el mismo poema CXIV este hecho se repite once veces, a más del verso 88».*

Joaquim Molas, *Una cultura en crisi* (Barcelona 1971), p. 48:

«... el poeta Ausias, Ausies o Ausiàs March (tant me fot!)».

Hi ha hagut gradació.

El senyor Masoliver en un pròleg que ha posat a una selecció de poemes del nostre autor accentua en castellà *Ausías* i en fa una justificació, la qual és un model de frivolitat i improvisació filològiques *(cf.* ps. XIII-XIV). El joc s'acaba amb la següent petició de vènia: «*Y perdonen la parrafada que en nada afecta a nuestro acogernos a la forma tradicional que, en castellano, designa al gran poeta: Ausías March»* (p. XIV). És clar que l'antologista diu gongorinament *«si libre de pruritos de erudición»* (p. V). Vegeu *Ausías March. Antología poética.* Selecció, pròleg i notes de Juan Ramón Masoliver (Barcelona, Los Libros De La Frontera, 1976).

15. *Afegits diversos*

Ad **2. 3.**

La variant *Osias* del segle XVI, que rastregen tant en català com en castellà, amb reducció del diftong, prova sols que la primera síl·laba era àtona. *Cf.* els doblets *ocell/aucéll, aulét/olét, aulíva/olíva,* etc, on *au* pot ésser etimològic o bé secundari. *Cf.* un document barceloní del 1497 on apareix un *«Usias* pintor Barchinone» (Madurell - Rubió, *Imprenta,* p. 256).

Ad 3. 2.

Un inventari aragonès del 1580 escriu *Osias March* (*Abizanda,* III, p. 224).

Ad 4. 1.

Constato que l'argument eufònic, referit al vers 88, ja l'havia avançat Romeu el 1952: Les raons en favor de l'oxitonisme són bones, «però és just d'insistir que el vers "Yo só aquest que·m dich Ausiàs March", accentuat així, perd bona part de la seva eurítmia, tot i que aquesta no és precisament una característica de la poesia ausiasmarquiana» («RVF», II, p. 104). Vegeu, però, Bohigas: *«En el discutido verso 88 del poema CXIV de Ausiàs March, cargando el acento en la sexta sílaba, cobra mayor fuerza el acento de la novena»* («NRFH», XX, p. 131).

Ad 4. 3., nota 17.

Josep Romeu Figueras em fa remarcar que del vers d'en Pere Serafí «Tal se pot dir d'Ausias March poeta» no podem deduir, com jo havia cregut, l'accentuació *Ausías.* L'hendecasíl·lab admet el ritme 4-8-10, preferible al de 6-10.

Ad 5. 2.

He afirmat rodonament que fins ara no havia estat presentada, pels adversaris de la grafia *Ausiàs,* l'única prova vàlida: un sol cas de **Ausies* a la València del segle XV. Quina no va ésser la meva sorpresa quan, llegint el *Llibre de la mostassafia,* ensopego amb un *«Ausies* Sorribes», el qual era anomenat veedor el dijous 27 de desembre del

1470:

«Item per lo offici de teixidors ... Andreu Dolç Ausies Sorribes, teixidors»

(en Francisco A. Roca Traver, *Libre de la mustaçaffía de Castellón. Texto y notas,* «BSCC», XLIX, 1973, p. 74; igualment en la separata Francisco A. Roca Traver, *El mustaçaf de Castellón y el «Libre de la mustaçaffía,* premi Roc Chabàs de l'Exma. Diputació de València, Castelló de la Plana 1973, p. 126).

Com que les habituds del transcriptor em són prou conegudes, vaig voler comprovar *de visu* la lliçó del manuscrit; inútilment, car hom el té ben desat. Amb tot, gràcies a l'ajuda de l'amic J. Sánchez Adell, qui m'ha proporcionat amablement les fotocòpies corresponents del llibre de les vàlues de la *peyta* (Arxiu de Castelló de la Plana), puc desfer aquest pitafi. Així llegeixo perfectament:

«Aries Sorribes texidor» (llibre de peita del 1468).
«Aries Sorribes» *(id.* del 1473)
«Aries Sorribes» *(id.* del 1485).

La lletra és d'amanuenses diferents, els quals escriuen el nom sense cap abreviatura. Som davant de l'onomàstic *Arias,* ben estès a l'occident peninsular, sobretot a Galícia *(cf.* C. Michaëlis de Vasconcellos, *Cancioneiro da Ajuda,* Halle a. S. 1904, II, p. 581). Aprofito l'avinentesa per dir encara que un mot en *-as* final no accentuada esdevé irremissiblement *-es: Arias > Aries.*

P.S. Després d'haver lliurat l'original a la impremta, he tingut l'oportunitat de comprovar, personalment a l'Arxiu Municipal de Castelló de la Plana, la lliçó exacta del *Llibre de la mostassafia.* Vet ací el que diu al fol. 183*v*:

«Item per lo officii de teixidors en Aries Sorribes e n'Andreu
Andreu Dolç e
Dolç texidors juraren { Aries Sorribes,
texidors.»

El nom *Aries* és escrit les dues vegades *in extenso.*

Ad 6. Més testimoniatges d'Ausians a València.

Del 1421 al 1434 figura en el *Libre de obres* de la Seu de València un pintor anomenat senzillament *Ausias* que treballà amb el mestre Miquel Alcanyís (J. Sanchis Sivera, «EUC», VI, 1912, ps. 316 i 448).

1468. Al testament del jurista Pere Belluga són presents com a testimonis «... frare *Auzias* Pascual, del orde del Carme de la present ciutat (sc. València) e mestre Luis Alcanyís, mestre en arts e en medecina» («EEMCA», IX, 1973, p. 148).

1479. En un privilegi del rei Ferran signen entre altres, *Ausiasius Crespi Valldaura* pel braç militar, i *Ausiasius Pintor,* pel braç reial (*AO,* ps. *483b* i *484a).* En el nostre repertori ja tenim anotat el primer l'any 1480; vegeu-lo també ara en l'addicció al § 10.2.

1512, Vila-real (Plana Baixa): «... a consell e ordinació del magnifich Micer *Ausias* del Bosch, doctor en cascun dret, advocat de la mateixa vila» («BSCC», XXXIV, 1958, p. 260); surt amb idèntica grafia el 1513 (*ibid.,* p. 260). Aquest jurisconsult, que ja havíem trobat el 1509 (vegeu *supra*), és igualment citat sota la forma llatinitzada *Ausiasius bosch* el 1515 per Lluís Alanya, en l'epístola als jurats de València, quan els presenta l'*Aureum opus* (*AO,* p. 50).

1513. «Ausias *Garrigosa, cantor serenissimi domini infantis Enrici Aragonum et Sicilie, filius Petri Garigosa, magistri domorum ville de Biar, regni Valencie»* (AHPB,

Andreu Miquel Mir *menor. Leg. testam.* diversos anys, s. f.; comunicació d'Amadeu Soberanas).

1517. En una crida són revocats 18 notaris valencians, entre els quals un *Ausias Ferrando* (*El llibre blanch de la governació,* ed. D. Pérez Pérez, València 1971, p. 313).

1517. Catí (Morella): «... peita del moble, deu lliures peyteres de moble del magnifich en *Ausías* Sans Caualler, a raho de II sous per lliura que fan XV sous com pretenghe lo dit *Ausias* Sanç alegrarse del priuilegi militar e pretén no ésser tengut a pagar peyta de moble ...» (J. Puig, *Historia breve y documentada de la real villa de Catí, comarca de Morella, reino de Valencia* [Castelló] 1953, p. 199). És clar que l'accent, un cop sí i un cop no, és cosa de l'editor. A la mateixa pàgina, parla d'un altre «Ausías Sanjuán».

1529. Castelló: *«Ego* Ausias *de Mur, domicellus, vicinus et habitator ville de Bechi, nomine meo proprio, et* ...» (pergamí de l'Arxiu Municipal de Castelló [signatura 1.ª-V-5], la fotocòpia del qual m'ha proporcionat J. Sánchez Adell; és un acte de contentament d'Ausiàs de Mur, arrendador de les carns a Castelló). A la fi del pergamí, un cop més, *«Ausias* de Mur» qui lauda i firma. La lectura és força clara.

1546. *Libro de salarios de los criados del Sr. Duque* [el virrei de València, duc de Calàbria]: «Mossèn *Ozias* Reibault, cantor» (J. Moll, *Notas para la historia musical de la corte del duque de Calabria,* en «Anuario Musical», XVIII, 1963, p. 125; «RF»).

Ad 7.

Potser vaig ésser massa categòric reduint la representació del patronímic al Principat. He recollit algunes petjades més. Malgrat tot, no és comparable, ni de lluny, a la ufana que hem constatat al regne de València. També m'han proporcionat documentació Maria Teresa Ferrer i Mallol i Josep Romeu i Figueras. Els n'estic molt agraït i marco amb les sigles FM i RF llurs aportacions respectives.

A Mallorca no ha comparegut fins ara cap Ausiàs. ¿Per què?

Ad 7. 3., nota 24 bis

Un *Alzeas Araut,* escuder, domiciliat a Barcelona, figura com a testimoni de Pere Ferriol el 17 febrer 1389 (AHPB, Arnau Lledó, *Manual primum vendicionem, f. 73r;* FM). El 20 desembre 1410 el mateix *Alzeas Araut,* ciutadà de Barcelona, confessa haver rebut d'Arnau Ballester, marmessor de la seva muller Constança, 100 sous que aquesta li llegà (AHPB, Francesc Fuster, *Manual 18,* f. 150*r*; FM). No sembla que sigui el personatge de cognom *Araus* citat en la nota susdita. Tenim ací fins ara el primer esment del nom.

El 22 juliol 1422 *Alzeas Morera,* oriünd de Tortosa, promet a Galceran Puig, apotecari de Barcelona que, des de l'endemà i durant nou mesos, viurà amb ell per aprendre l'ofici; el mestre li ofereix nou florins d'or pel seu treball i l'accepta com a deixeble (AHPB, Salvador Punyera, *Manual 29 d'abril de 1420 -15 de novembre de 1430,* f. 8*v*-9*r;* FM).

A Barcelona i el 26 de febrer de 1489, és enregistrat l'heretament en tots els seus béns concedit per *Auzias de Cruïlles,* fill del noble Jofre de Cruïlles i de Margarita, difunts, a favor de la seva filla Yolant (AHPB, Guillem Jordà *menor, Manual 28,* f. 46*r*-48*r;* FM). Pella i Forgas, en parlar dels Cruïlles, la noble i antiga família del Baix Empordà, diu que ha pogut precisar-ne tres branques. La tercera és la dels barons de Cruïlles, senyors de Peratallada i altres senyorius de l'Empordà. I, sense precisar l'època, afegeix aquests mots, que transcric literalment: *«De estos, con los hijos de D. Gaufredo Gilaberto, llamados Osias Gilaberto y Bernardo Gilaberto, formáronse dos ramas: la que continuó en el Ampurdán emparentada con los Vilaritj, Rajadell y Xammar, y los descendientes de D. Osias, enlazados con los Vilademany, Homs y Perapertusa, residentes en Vich o Santa Coloma».* (José Pella y Forgas, *Historia del Ampurdán. Estudio de la civilización en las comarcas del noreste de Cataluña.* [Barcelona, L.

Jasso, 1883], p. 706, nota 1; RF.)

A les terres d'Osona trobem, el febrer de 1525, els «honorables mossèn Johan Busquets, *Ausias Coromina,* Gabriel Mamble e Johan Molera, consellers l'any present de la ciutat de Vich» que encarreguen unes taules al pintor Joan Gascó (J. Gudiol en «EUC», II, 1908, p. 28). El nostre prohom és dit *Osias Coromina* i *Ausias Coromina* en uns capítols referents al mateix afer, datats el 13 febrer 1525 (*ibid.,* ps. 29-30). Eduard Junyent esmenta aquest personatge com a *Ausies Coromina* (*La ciutat de Vic i la seva història,* Barcelona 1976, p. 494) i encara un sots-veguer *Osies Vivet* entre 1575 i 1579; l'autor ni aquí ni en altres publicacions (*Jurisdiccions i privilegis de la ciutat de Vich,* 1969, ps. 60 i 93) no dóna mai cap referència documental. Penso que les grafies en *-ies* o *-íes* responen a una «uniformització». Si però es revelaven exactes, tampoc no tindrien gens de força probatòria en el nostre debat.

Un altre brot, potser degut a influència literària, és al Baix Llobregat. El 20 d'abril de 1552 en un instrument en llatí, redactat a Barcelona, surt el *«venerabilis* Auzias March, *presbiter, Barcinone residens, olim intitulatus domicellus, in villa Sparragariae domiciliatus»* (AHPB, Jeroni Mollet, *Plec d'escriptures soltes, 1552;* RF). El seu testament datat el 10 de maig de 1564 i publicat, essent mort el testador, el 2 de febrer de 1568, diu: «Yo, *Ausias de March,* prevere, olim intitulat donzell, en la ciutat de Barcelona y en la vila de Sparraguera domiciliat, fill dels magnifichs señors mossen Pere de March, donzell, en la dita vila de Sparraguera domiciliat, y de ma señora Violant, muller de aquell, deffuncts ...» (AHPB, Pere Fitor *major, Primum librum testamentorum, 1549-1576;* RF).

Ad 8. 6.

El professor Joan Bastardas em confirmà el punt de vista que la llatinització *Ausias, Ausiae* fos analògica a l'adaptació de l'hel·lenisme *Aeneas, Aeneae,* i em remeté a *Tomàs* que ve declinat *Thomas, Thomae.*

Ad 9.1. L'any 1212 trobem a Calataiud i a Saragossa, acompanyant el rei Pere el Catòlic, un *Eleazarius repositarius Aragonie* («BRABLB», IV, 1907, ps. 32 i 36). Tot fa suposar que era un cavaller aragonès, però no excloem que fos de procedència ultrapirinenca.

Ad 9. 3.

En un testament marsellès de l'any 1316 apareix, sota dues formes diferents, el cognom: *Peire Eszials* i *Peire Eszias* («Rom.», VIII, p. 106). Em demano si no és el notari de Marsella P. Alzias que sovinteja en el llibre de comptes de Johan Blasí (vegeu Dietrich Hauck, *Das Kaufmannsbuch des Johan Blasi (1329-1337). Ausgabe mit sprachlichem und wirtschaftsgeschichtlichem Kommentar,* Saarbrücken 1965, p. 95; consulteu l'índex).

Ad 9. 4.

L'entrada del papa Benet XIII a València, el 13 de desembre de 1413, és descrita amb tota mena de detalls pel dietarista:

> «... Aprés veníen los vj cardenals, dels quals era lo primer mossenyor de Montaragó, ab sa liurea davant entorn. Aprés mossenyor de Tolosa, en la dita forma. Aprés mossenyor d'Aug, en la dita manera, en aprés mossen(yor) de Sent Angel, en la dita forma, e venía mossenyor de *Orrias,* e mossenyor de Carriello par a par ab lur gent tota al davant, en torn, mig partits en bell orde» (*Antiquitats,* p. 11; he conservat els diacrítics de l'editor).

El prelat era naturalment provençal, i ací hi ha una de les primeres mostres de la

rotatització.

Ad 10. 2.

L'edició facsímil de la *Biblioteca valentina* de Joseph Rodríguez (València 1977, patrocinada pel Banc Coca) duu un pròleg de Joan Fuster. Aquest, per tal de ponderar l'oblit en què hom té aquesta obra, diu: «... Posem per cas l'enigma del nom del poeta Marc de Gandia. ¿És Ausias, Ausies o Ausiàs? Els partidaris de la fórmula Ausiàs disposaven del suport de fra Rodríguez, i, que jo sàpiga, ningú no l'ha fet servir. Una probable tradició prosòdica que n'accentuava l'última *a* té, en el P. Rodríguez, una certificació gràfica i dialèctica preciosa. Però això ho ha ignorat tothom. ¿Qui es mirava el Rodríguez?» (p. 5, però sense numerar).

En el meu treball del 1970 trobarà J. Fuster (p. 210) l'aprofitament del pare Rodríguez, el qual «ha ignorat tothom». No m'importa gens que Fuster em llegeixi tan atentament; el que jo voldria saber és què en fa d'aquesta «certificació gràfica i dialèctica preciosa», que ara ha descobert. Pel que veig, continua escrivint *Ausias.*

Una nova prova del sentiment valencià al segle XVIII, que el patronímic era oxíton la forneix l'anomenat *Libro del Bien y del Mal;* hi fou copiada la llista de les legitimacions que el rei Felip II de Castella féu l'any 1585 en favor, entre altres, de: *«Dn Mathias Crespí, Dn Pedró Juan Crespí y Dn Guillem Crespí, Hijos de D.^{n}* Ausiàs *Crespí, soltero y de soltera»* i de *«Dn Juan Crespí de Balldaura, hijo natural de Dn Ausiàs Crespí de Valldaura, señor de Sumacarcel, soltero y de soltera»* (vegeu el facsímil publicat per J. M. Doñate Sebastià, València 1977, ps. 143 i 165 respectivament). Reprodueixo els accents com són a l'original. *Ausiàs* és, tots dos cops, provist del diacrític. Faig observar que la *i* duu sobreposada una mena de mig cercle, que no és cap indicació de tonicitat, sinó un simple distintiu; l'observem en la mateixa p. 164 damunt el cognom *Vidal,* i arreu sobre les altres *i* àtones d*'Aguiló, Perpiñà, sacris, hijos* (p. 163). Per contra, la vocal accentuada d*'Ausiàs* porta el signe igual que als cognoms *Català* (p. 164), *Boscà* (p. 151), *Claverà* (p. 143), *Escribà* (p. 140), *Gasòl* (p. 105), etc.

Ad 12, nota 45

L'estudi de Pere Ramírez i Molas a què em refereixo ja ha aparegut amb el títol *La poesia d'Ausiàs March: anàlisi textual, cronologia, elements filosòfics* (Basilea 1970).